

POLITIKA I GOSPODARSTVO

I. SVRHA I CILJ

U demokratskom svijetu politička je izobrazba mladih postala neizostavan dio svake izobrazbe. Iako je nazvana različito, zastupljena je u svima školskim sustavima i utemeljena na stajalištu:

1. da je nužan dio političkoga sustava u cjelini,
2. da je politička kultura činitelj stvaranja i stabilnosti suvremenih demokracija.

Za razvijanje demokratskoga načina mišljenja, ovim predmetom treba stvoriti mogućnost zauzimanja stajališta prema aktualnim političkim zbivanjima. Važno je istaknuti da politička izobrazba obuhvaća: stjecanje znanja o politici kao fenomenu, političkim ustanovama i političkim procesima te razvijanje političke kulture za aktivno sudjelovanje u političkom sustavu, u ostvarivanju i nadzoru državne vlasti.

II. PROGRAMSKA GRAĐA

A. POLITIKA

1. ZADAĆE

Zadaća je političke izobrazbe stjecanje kulture, koja obuhvaća tri razine: razvijanje državljanskoga domoljublja za Republiku Hrvatsku, građansku vezanost za njenu konstituciju, zakone i simbole te razvijanje sposobnosti za političku participaciju (sudjelovanje na izborima, snalaženje u sustavu višestranačnoga političkog života).

2. SADRŽAJ

- 2.1. **Politika, politički čin, političko djelovanje**
Pojam politike, političkoga čina i politike kao života.
Političko djelovanje kao javno djelovanje (razlike u odnosu na ostala djelovanja), politička sredstva, politička volja.
Politika kao obnašanje vlasti.
Politički jezik, politička utakmica.
- 2.2. **Narod, manjina, državljani RH, građani**
Pojam naroda (puka, pučanstva), dokazi o postojanju hrvatskoga naroda (izvorišne osnove Ustava RH).
Manjina (članak 15. Ustava RH).
Suverenost naroda.
Državljan RH, strani državljani, osobe bez državljanstva.
Građanin (i posebno po Ustavu RH).
- 2.3. **Tipovi političkih poredaka**
Demokracija, diktatura, monarhija, aristokracija.
Totalitarni poredak.
Proces političkoga odlučivanja u višestranačkoj demokraciji.
Odbacivanje komunizma, promjena međunarodnoga poretka u Europi.
Prvi demokratski izbori u Hrvatskoj 1990.
- 2.4. **Političke stranke**
Pojam političke stranke.
Ciljevi, zadaće i programi političkih stranaka.
Političke stranke, blokovi i koalicije političkih stranaka u Republici Hrvatskoj.
Desnica, centar, ljevica.

Opozicija.

Nacionalne stranke. Državotvorne stranke. Liberali, socijaldemokrati, demokršćani, komunisti, socijalisti u Republici Hrvatskoj.
Razlike u ciljevima, programima i zadaćama.
Političke stranke u Ustavu Republike Hrvatske.

- 2.5. **Izbori**
Izorno pravo - sažeti povijesni razvoj izbornog prava.
Osnovni izborni sustavi (većinski, razmjerni, kombinirani).
Izborna agitacija i promidžba.
- 2.6. **Država**
Pojam države. Konstitutivni elementi države. Državna suverenost (vidjeti i članak 2. Ustava Republike Hrvatske).
Nacionalna samobitnost i državna opstojnost hrvatskog naroda (izvorišne osnove u Ustavu Republike Hrvatske).
Ustav i ustavni zakoni.
Ustrojstvo države: unitarna, federativna, konfederativna država, savez suverenih država.
Međunarodni subjektivitet. Oružane snage.
Udruživanje. Odcjepljenje. Razdruživanje (Ustav RH, čl. 135).
Ustav Republike Hrvatske.
- 2.7. **Parlament i parlamentarizam**
Parlament i političke stranke, parlamentarna većina i manjina. Klubovi zastupnika. Lobbij.
Odlučivanje u parlamentu: obična i kvalificirana većina.
Koalicije, kompromisi, konsenzusi, konflikti.
Parlamentarna i izvanparlamentarna opozicija.
- 2.8. **Ustrojstvo državne vlasti**
Hrvatski sabor. Predsjednik Republike Hrvatske. Vlada Republike Hrvatske. Sudbena vlast.
Opisati način funkcioniranja državne vlasti prema ustrojstvu državne vlasti po Ustavu Republike Hrvatske.
Kako se donose političke odluke, zakoni i drugi propisi u slučajevima normalnog i izvanrednih stanja.
- 2.9. **Hrvatski sabor**
Hrvatski državni sabor u povijesti hrvatske države. Hrvatski sabor prema Ustavu RH.
Saborski domovi. Saborski zastupnici (sabornici). Obvezujući i neobvezujući mandat zastupnika, njihov imunitet. Redovita i izvanredna zasjedanja Sabora. Predsjedništvo Sabora.
Način odlučivanja Hrvatskog sabora.
Pučki pravobranitelj.
- 2.10. **Predsjednik Republike Hrvatske**
Način izbora, obveze i način djelovanja.
Predsjednik Republike Hrvatske kao državni poglavar. Djelovanje u normalnim i izvanrednim uvjetima. Predsjednik Republike kao vrhovni zapovjednik oružanih snaga Republike Hrvatske.
Predsjednik Republike kao državni, vojni i politički vrhovnik.
- 2.11. **Vlada Republike Hrvatske**
Pojam. Način izbora. Prava i obveze. Mjesto u ustrojstvu državne vlasti. Sastav. Način djelovanja. Prava u izvanrednim uvjetima.
Način donošenja, objavljivanja i ostvarivanja odluka.

- 2.12. Sudbena vlast
Samostalnost i neovisnost sudbene vlasti.
Sudovi i suci u odnosu na Sabor Republike Hrvatske. Sudovi po Ustavu RH.
- 2.13. Ustavni sud Republike Hrvatske
Republika Hrvatska i Ustavni sud RH.
Sastav suda i način izbora sudaca.
Uloga Ustavnoga suda RH.
- 2.14. Lokalna samouprava i uprava u Republici Hrvatskoj
Pojam lokalne samouprave. Pravo građanina na lokalnu samoupravu.
Lokalna samouprava po Ustavu RH.
Tijela lokalne samouprave.
Neposredno sudjelovanje građana u upravljanju lokalnim poslovima po Ustavu RH.
- 2.15. Politika i javnost
Javnost i javno mnijenje.
Tolerancija, manipulacija, autocenzura, cenzura.
Pojam političkoga neprijatelja.
Tisak u Republici Hrvatskoj.
Hrvatski radio. Hrvatska televizija. Hrvatska radio-televizija (po zakonima i u praksi političkoga djelovanja i oblikovanja javnoga mnijenja).
- 2.16. Ljudska prava (slobode i prava čovjeka i građanina)
Prava čovjeka, građanina i državljanina.
Sloboda. Politička sloboda.
Američka Deklaracija nezavisnosti iz 1776. godine.
Liga naroda. OUN. Helsinški sporazum. Pariška povelja. Međunarodni paktovi o političkima, građanskima, gospodarskima, socijalnim i kulturnim pravima (ratificirani i u državi SFRJ, a objavljeni u Službenom listu SFRJ, 7/1971).
Temeljne slobode i prava čovjeka i građanina u Ustavu Republike Hrvatske (glava III).
Najviše vrednote ustavnoga poretka Republike Hrvatske (sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost, mirotvorost, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav).
- 2.17. Politika i vjera
Objašnjenje odnosa politike i vjere u životu čovjeka, s obzirom na prava čovjeka i građanina.
Vjerski svjetonazori. Velike svjetske vjere današnjice. Sloboda vjere i javnoga očitovanja vjere po Ustavu RH. Odvojenost crkve od države u RH uz istodobno pravo vjerskih zajednica na uživanje zaštite i pomoći države u njihovim djelatnostima (članak 41. Ustava RH). Svećenici i njihovo pravo na sudjelovanje u političkom životu kao životu uopće.

B. GOSPODARSTVO

1. ZADACÉ

Zadaća je ovog dijela upoznavanje učenika s temeljima slobodnoga tržišnoga gospodarstva kakvo se ostvaruje u obradbe ovoga programa na primjeni opredijeljenosti Republike Hrvatske za uporabu svih resursa u razvoju poduzetništva i novom načinu življenja i privredivanja.

2. SADRŽAJI

- 2.1. **Pojam**
Temeljni gospodarski problemi.
Odgovor na pitanje: što, kako, za koga?

- 2.2. **Slobodna tržišna gospodarstva i komandna gospodarstva**
Pojam tržišnoga gospodarstva: tržište, cijene, profit i gubitak.
Pojam komandnoga gospodarstva: središnji plan, odluke o temeljnim pitanjima.
- 2.3. **Ekonomija ponude**
Tržišni sustav gospodarstva. Uspostava odnosa ponude i potražnje. Uloga motivacije u umanjivanju uloge upravljanja potraživanjem.
Razlike J.M. Keynsove i Supply side orijentacije.
- 2.4. **Ekonomija potraživanja**
- 2.5. **Nevidljiva ruka (načelo)**
Utjecaji na zakone tržišta i slobodne konkurencije.
- 2.6. **Poduzetništvo**
Poduzetnik. Poduzetnička sloboda. Pothvat.
Poduzetnička eksplozija. Financiranje poduzetništva.
- 2.7. **Kapital**
Pojam. Značenje. Uloga u ustrojbi businessa.
- 2.8. **Biznis i ustrojba businessa**
Financiranje businessa. Karakteristika u demokratskom svijetu.
- 2.9. **Dioničarsko gospodarstvo**
Pojam. Cijena dionice. Težište dionica. Dividende. Profit.
- 2.10. **Bondkolderstvo**
Pojam.
- 2.11. **Novčarstvo**
Novčani pretvorbeni krugovi i revolving financiranje.
- 2.12. **Management**
Pojam.
- 2.13. **Marketing**
Zamisao tržišnoga poslovanja. Marketing okolina. Istraživanje tržišta. Promocijske djelatnosti.
- 2.14. **Bilanciranje (accounting)**
Temeljna definicija. Što obuhvaća bilanciranje?
Bilanciranje kao proces. Bilanciranje kao interdisciplinarna djelatnost.
- 2.15. **Hrvatsko gospodarstvo**
Temeljno usmjerenje.
- 2.16. **Gospodarstvo Europe i svijeta.**

III. DIDAKTIČKE UPUTE

Za stjecanje političke kulture treba primjenjivati metodička sredstva, koja omogućuju očitovanje prema aktualnim političkim zbivanjima.

Za dio programa iz politike korisno je raditi na izravnim dokumentima (Ljudska prava, Ustav Republike Hrvatske i sl.), a kao šira literatura preporučuje se nastavniku Sokol-Smerdl: Ustavno pravo, Seks-Sokol-Crnić: Hrvatsko izborno pravo.

Poglavlje o gospodarstvu valja tumačiti na osnovici ustavne odrednice o tome da su poduzetnička i tržišna sloboda temelji gospodarskoga ustrojstva Republike Hrvatske.

Udžbenik "Gospodarstvo" dr. Hrvoja Šošića u cjelini je prilagođen nastavnom programu te ga nastavnik treba koristiti u izlaganju, ali opseg grade mora prilagoditi raspoloživoj satnici.